

Hét jelenlegi és volt kutatónról neveztek el kisbolygókat

A kisbolygók elnevezése régi hagyomány. Eleinte az új kisbolygók a felfedezés után azonnal nevet kaptak, később már meg kellett várni, hogy sorszámot kapjanak, amelynek feltétele pontos pályaszámítás, a biztos azonosítás. A sorszámozás feltételei is sokat változtak, régen két különböző év észlelései is elegendőek voltak ehhez, manapság viszont már 8-10 szembenállás idején készült megfigyelések kelljenek ahhoz, hogy egy égitest sorszámot kapjon.

Magyarország az 1930/40-es évek fordulóján öt éven át kisbolygó-nagyhatalomnak számított. Az ekkor a Svábhegyi Csillagvizsgáló 60 cm-es távcsövével Kulin György által vezetett keresőprogram során több tucatnyi kisbolygót azonosítottak. Néhányat már ekkor, többet pedig a következő évtizedekben neveztek el. A hazai kisbolygó vadászat 1997-ben indult újra a piszkéstetői 60 cm-es Schmidt-távcsövel. A korszerű technikának, és a több mint két évtizede tartó programnak köszönhetően több száz magyar felfedezésű kisbolygó kapott már sorszámot, amelyek elnevezése folyamatosan zajlik.

Legutóbb november 29-én adott ki egy friss elnevezéseket tartalmazó körlevelet az IAU Small Body Nomenclature nevű, 15 tagú munkacsoportja, amelyben számos magyar névjavaslat kapott jóváhagyást. Ezek közül hét a Konkoly Obszervatórium egykori és jelenleg munkatársai előtt tiszteleg, amelyeket az alábbiakban mutatunk be, sorszám szerint növekvő sorrendben. Az összefoglalóban a sorszám és az elnevezés után a felfedezéskor kapott ideiglenes jelölést találjuk, a rövid méltatás (amely a hivatalos indoklásban mindössze négy sor lehet) után pedig zárójelben a felfedezés időpontja és a felfedezők neve olvasható:

(541582) Tóthimre = 2011 TZ5. Tóth Imre magyar csillagász, fő kutatási területe a Naprendszer apró égitestjei, többek között a fővi kisbolygók és üstökösök vizsgálata. Legfontosabb eredményei a Hubble-űrtávcső felvételei alapján végzett üstökös-kóma-modellezéshez és az üstökös-magok méretének meghatározásához köthetők, de részt vett a 67P/Churyumov-Gerasimenko-üstökösről a Rosetta-űrszondával készített mérések feldolgozásában is. A szakmai munka mellett jelentős ismeretterjesztő tevékenységet is folytat. Az 1,5 km-es kisbolygó 4,2 év alatt kerüli meg központi csillagunkat. (2011. október 4., Sárneczky Krisztián)

(541587) Paporó = 2011 TG16. Paporó Margit magyar csillagász, a pulzáló változócsillagok földi és űrbeli megfigyelésének hazai úttörője. Fő kutatási területe a kettős rendszerekben lévő pulzáló csillagok, és a többmódusú pulzáció vizsgálata. Legfontosabb eredményeit a Napunknál forróbb, nemradiális rezgéseket mutató csillagok földi és űrtávcsöves megfigyeléseire alapuló több évtizedes kutatómunkájával és az ultraprecíz űrfotometria Magyarországon történő meghonosításáért tett tudományszervező munkája során érte el. A Schmidt-teleszkóp egyik lemezén fedezte fel az 1976C jelű szupernóvát. A másfél kilométeres kisbolygó 4,2 év alatt kerüli meg a Napot. (2011. október 1., Sárneczky Krisztián)

(541776) Oláhkatalin = 2011 YZ12. Oláh Katalin magyar csillagász, a kettőscsillagok, a csillagtevékenység, a csillagaktivitási ciklusok, csillagfoltok, és a differenciális rotáció vezető kutatója hazánkban. Munkájában erősen támaszkodott a Konkoly Obszervatórium hagyományos erősségeire, a tapasztalatokra a változócsillagok fotometriájában. Oláh Katalin nagyszámú többszínfotometriai mérést végzett az intézet műszereivel, illetve szoros kapcsolatokat épített ki a nemzetközi kutatói közösséggel. Saját adatok mellett automata fotometriai távcsövek méréseihez is hozzáfér. Fő érdeklődési területe a csillagaktivitás hosszú távú viselkedése, amivel kapcsolatosak a legfontosabb eredményei. Emellett az aktív csillagok

egyéb tulajdonságaival is foglalkozott. A Konkoly Obszervatóriumban működő Csillagaktivitás kutatócsoport alapítója. Az 1 km körüli égitest keringési ideje 3,7 év. (2011. november 7., Vida Krisztián és Sárneckzy Krisztián)

(545784) Kelemenjános = 2011 UA57. Kelemen János magyar csillagász, fő kutatási területe a GRB-utófények, üstökösök és kisbolygók megfigyelése volt. A fotólemezek nyugdíjazása után a Schmidt-távcsőbe épített első CCD-kamera a vezetésével kezdte meg működését 1997-ben. Ez a fejlesztés tette lehetővé a rendszeres kisbolygó felfedezések újraindulását hazánkban. Több tucat flercsillagot és több számozott kisbolygót fedezett fel. (2011. október 18., Sárneckzy Krisztián és Szing Attila)

(546025) Ábrahám Péter = 2011 WG117. Ábrahám Péter magyar asztrofizikus, fő kutatási területe a csillag- és bolygóképződés, beleértve a protoplanetáris korongokat és a fiatal csillagokat. Egyik legfontosabb eredménye az EX Lupi fiatal csillag kitörése során a csillagkörüli korongban megfigyelt szilikát kristályosodási folyamat megfigyelése. Oktatási tevékenysége is jelentős, 2010 és 2015 között a Konkoly Obszervatórium igazgatója volt, illetve 2012 és 2015 között a Csillagászati és Földtudományi Kutatóközpont főigazgatói feladatait is ellátta. A 2 km átmérőjű kisbolygó a fővonal külső részén mozogva 5,6 év alatt kerüli meg a Napot. (2011. november 17., Farkas Anikó és Sárneckzy Krisztián)

(547599) Virághalmy = 2010 TM163. Virághalmy Géza (1932-2019) magyar fizikus, 1972-től 1999 végéig az MTA Csillagászati Kutatóintézet műszaki csoportjának vezetője, igazgatóhelyettes. Részt vett a piszkéstetői 1 méteres RCC teleszkóp építésében, egy kétsatornás polarimétert, valamint több fotométert is épített. A vezetése alatt, 1993-ban történt az 1 méteres távcsövön az első CCD-kamera üzembe helyezése. Megfigyeléseket is végzett, többek között a fehér törpék gyors időbeli változásának mérésére szervezett nemzetközi kampányban. Kisbolygója 1,5 km átmérőjű és 4,6 év alatt járja körbe a Napot. (2010. október 12., Sárneckzy Krisztián és Kelemen János)

(549663) Barczaszabolcs = 2011 QR66. Barcza Szabolcs (1944–2021) magyar csillagász, egész pályafutása alatt a csillaglégkörökben lejátszódó egyes atomfizikai folyamatok vizsgálatával foglalkozott, de a földi légkör fizikája is élenként foglalkoztatta. Csillagászok nemzedékeinek oktatta az ELTE csillagász szakán a csillaglégkörök fizikájára. Számos ismeretterjesztő cikket írt, előadást tartott, egy könyve is megjelent A csillagok élete címmel. Az elnevezést a kisbolygó második felfedezője, egykori diákja, Pál András javasolta. Ez is egy másfél km átmérőjű szikla, keringési ideje 3,7 év. (2011. augusztus 10., Sárneckzy Krisztián és Pál András)